

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Radio Kootwijk: artdeco-kathedraal van de Veluwe of koloniale klankkast van gewapend beton?

Lauret, L.B.; Turpijn, J.; Zanten, J. van

Citation

Lauret, L. B. (2023). Radio Kootwijk: artdeco-kathedraal van de Veluwe of koloniale klankkast van gewapend beton? In J. Turpijn & J. van Zanten (Eds.), *Notenkraken* (pp. 149-158). Amsterdam: Prometheus. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3645835>

Version: Accepted Manuscript

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3645835>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Radio Kootwijk – art-deco kathedraal van de Veluwe of koloniale klankkast van gewapend beton?

Lauren Lauret

18 jan. 1923. Bandoeng hoort Radio Kootwijk. En sindsdien...15 jaar lang...is er 'n steeds betere verbinding van Nederland met Indië tot stand gekomen! Je hoort nu geen liedjes meer van: "Hallo Bandoeng!" je pakt de telefoonhaak, draait het nummer van Radio Holland en je vraagt 'n Indisch nummer aan! Enkele minuten later spreek je in je huiskamer met je Indische landgenoten. Bravo Hollandse Radio-telegrafie!¹

Dit korte fragment uit *De jonge wacht*, weekblad voor de Nederlandse katholieke jeugd, vat kernachtig het belang van Radio Kootwijk samen. Wat in 1923 begon als een radio-telegrafische verbinding voor gesprekken tussen Nederland en het toenmalige Nederlands-Indië sprak meteen tot de verbeelding van muzikanten en Radio Kootwijk groeide daardoor uit tot een muzikaal uitwisselingskanaal. De politieke discussie in Den Haag over Radio Kootwijk begon zoals het Nederlandse politici betaamt met reclameren over een overschrijding van het bouwbudget.² De uiteindelijke kosten kwamen uit op acht miljoen gulden, drie miljoen meer dan begroot in 1918. Het resultaat was het eerste Nederlandse complex opgetrokken uit gewapend beton, vormgegeven in de stijl van de Amsterdamse School.³ De bijnaam 'kathedraal van de Veluwe' was snel gegeven. Maar die bijnaam doet geen recht aan de daadwerkelijke culturele impact van het complex: Radio Kootwijk is een markant onderkomen voor de naklank van het Nederlandse koloniale verleden. In lijn met de 'new imperial history'-onderzoeksagenda beschouwt deze bijdrage de koloniën als een integraal onderdeel van de Nederlandse geschiedenis.⁴

TELEGRAFIE EN TELEFONIE

Enkele maanden nadat de eerste verbinding met Bandoeng tot stand was gebracht trad de 'openbare telegraafdienst van Nederland naar Nederlands-Oost-Indië' officieel in gebruik. Hiermee waren de bouwactiviteiten van Radio Kootwijk alleen nog niet beëindigd. Het radiostation heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd aan het radioverkeer in de koloniën zelf. Medewerkers van Kootwijk reisden naar Java, Suriname, Curaçao en toenmalig Nieuw-Guinea om te helpen bij het installeren en afstemmen van de zenders die daarheen waren gestuurd.⁵ Zij bleven daar drie tot vier maanden om de radiotechnici op te leiden en in latere jaren om te helpen bij het onderhoud: het tropische klimaat vergde veel van de apparatuur.⁶ Op 7 januari 1927 ging de verbinding open voor officieel telefoonverkeer na een gesprek van

---

¹ *De jonge wacht*; weekblad voor de rk georganiseerde jeugd in Nederland, 15 januari 1923, 41.

² *Handelingen der Staten-Generaal*, Bijlagen, 1922-1923, p. 78. Zie voor een overzicht van Radio Kootwijk in de Nederlandse radiogeschiedenis: Hans Vles, *Hallo Bandoeng: Nederlandse radiopioniers (1900-1945)* (Zutphen 2008).

³ Coby de Haan-van der Meulen, Leona Udo-van der Sloot en Betsy van de Pol-Woonink, *Tussen zand en zenders: de geschiedenis van Radio Kootwijk* (Den Haag 1988) 29-30.

⁴ Zie het door Marieke Bloembergen en Vincent Kuitenbrouwer samengestelde themanummer *BMGN-LCHR* Vol. 128 No. 1 (2013): *A New Dutch Imperial History*.

⁵ *De West*, 13 april 1928; *De Surinamer: nieuws-en advertentieblad*, 20 november 1930.

⁶ De Haan-van der Meulen, *Tussen zand en zenders*, 62.

koningin-moeder Emma met Angélique van der Wijck, de vrouw van de Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië Andries Cornelis De Graeff.

Voordat het grote publiek aan de beurt was, volgde nog een jaar van proefuitzendingen die ‘leiden tot versterking van den band tusschen moederland en koloniën’, hoopte althans *De Standaard*.⁷ De grammofoonplaat met het Wilhelmus die stevast iedere proef afsloot, werd in ieder geval grijsgedraaid. Een muzikaal optreden van Kootwijker kinderen sloot het testjaar af. De eerste livemuziek die ‘het machtige station op de Veluwsche Heide’ uitzond naar Nederlands-Indië waren de schoolliederen ‘Waar de blanke top der duinen’, ‘In ‘t groene dal’ en ‘Op de grote stille heide’.⁸ De oudjaarsavond-uitzending van 1927 trok belangstellenden in zowel Nederlands-Indië als Nederland. Luisteraars hoorden tussen gesproken bijdragen een menuet van Beethoven, een Valse Espagnole van Kreisler, een Chopin-wals en tot slot Brahms: de pianiste Koomans had ‘door haar geacheveerd spel en kunstzinnige, warm-muzikale voordracht zeker veel tot het artistieke succes van de zending’ bijgedragen aldus het *Algemeen Handelsblad*.⁹

Desalniettemin behoorde muzikale uitwisseling aanvankelijk niet tot de taakstelling van Radio Kootwijk. Een nieuwsgierige leek die bij een technicus informeerde naar welke programma’s er zoal door de ether gingen, wachtte een ferme repliek. “Programma’s? ‘t is hier geen pretpark! Wij houden ons alleen bezig met telegrafie en telefonie naar verre landen, nuttige uitzendingen dus”.¹⁰ Radio Kootwijk was de enige regeringszender, maar in 1933 besloot het kabinet de zender ter beschikking te stellen van de omroepen. Zij hadden de krachtige zender uit Kootwijk nodig voor hun internationale programmering. De Kootwijkzender zond deze programma’s uit na zonsondergang wanneer er de minste ruis op de zender was. Uitzendingen bestemd voor de koloniën hadden een beoogd Europees publiek. Luisteraars hoorden voornamelijk een aaneenschakeling van grammofoonmuziek met selecties uit Europese klassieke muziek of militaire strijdlieden.¹¹ Programma’s ingediend als grammofoonmuziek golden als weinig risicovol en werden verder niet gecontroleerd door de Radio Omroep controle-commissie. Vrijwel meteen bleek echter dat ook muziek een politieke lading kreeg te midden van de oplopende internationale spanningen. Kamervragen volgden nadat de VARA via ‘den Regeeringszender Kootwijk’ in 1933 Duitse strijdlieden had uitgezonden: Nederland riskeerde te belanden in een ‘radio-oorlog’.¹²

HARMONIE EN HIËRARCHIE

Een opmerkelijk aspect in de geschiedenis van Radio Kootwijk is de nationale en koloniale symboolfunctie die vrijwel meteen optrad nadat het station operationeel was. De PTT droeg daar zelf aan bij door ter herinnering aan de eerste radiotelefoongesprekken een

---

⁷ *De Standaard*, 25 februari 1928.

⁸ De Haan-van der Meulen, *Tussen zand en zenders*, 51-52; *Algemeen Handelsblad*, 1 januari 1928.

⁹ *Algemeen Handelsblad*, 1 januari 1928.

¹⁰ Geciteerd in De Haan-van der Meulen, *Tussen zand en zenders*, 65.

¹¹ Bart Barendregt en Els Bogaerts, ‘Recollecting resonances: listening to an Indonesian-Dutch musical heritage’, in: idem (eds.), *Recollecting resonances: Indonesian-Dutch musical encounters* (Leiden 2013) 1-30, aldaar 12 en 19.

¹² *Handelingen Staten-Generaal* 1933, II, Aanhangsel, p. 71-72.

gedenkboekje uit te brengen dat in de volksmond *Hallo Bandoeng* genoemd werd.¹³ De openingswoorden van iedere verbinding genoten algemene bekendheid bij het Nederlandse publiek. Zeker nadat de populaire Haagse cabaretier Willy Derby in 1929 een hit scoorde met een gelijknamig levenslied. *Het nieuws van den dag* sprak Derby aan de vooravond van zijn tournee door Indië.

Mijn Hollandsche repertoire heb ik met Indische liedjes aangevuld. Mijn optreden eenige malen voor den Indischen Phohi-zender heeft er naast de grammofoon veel toe bijgedragen mij in de Oost bekend te maken. Al moet ik er 100 mijl voor rijden, ik kom naar je luisteren schreef mij nog kort geleden een Indische bewonderaar. Men heeft ook in Indië behoefte eens wat opgevrolijkt te worden.¹⁴

Derby wees hiermee op een karakteristiek van het leven overzee en de rol die muziek daarin speelde. Van oudsher zochten Nederlanders in de archipel, zogenoemde totoks, naar vermaak om de monotonie van hun overzeese bestaan te doorbreken. Muziek was daar een belangrijk onderdeel van. Recent onderzoek heeft uitgewezen dat de plaatselijke VOC-elite buitengewoon geïnteresseerd was in muzikale optredens en daar ook grif geld aan spendeerde.¹⁵ Daniël van Alphen, na repatriëring langdurig lid van de Tweede Kamer, woonde eind achttiende eeuw in Soerabaja en was weinig onder de indruk van het culturele leven dat hij daar aantrof. ‘Alle raffinementen van luxe, overdaad en geldwinning, gemak, dierlijk genot kunnen niet vergoeden de monotonie van het leven in de kolonies of het ledige vervullen dat iedereen daar gevoelt door het gemis van voedsel voor en oefening van den geest’.¹⁶ Waarschijnlijk zond zijn vader Van Alphen een pianola toe.

De lokale bevolking integreerde deze meegebrachte instrumenten in bestaande repertoires of gebruikte ze voor nieuwe hybride muziekvormen. Andere sporen van de muzikale uitwisseling tussen kolonisator en gekoloniseerde werden zichtbaar en hoorbaar door aanpassingen in de vorm van instrumenten, notatiesystemen en muziekonderwijs.¹⁷ Muziek bleek een uitgelezen manier voor de inheemse bevolking om het Nederlandse gezag te accommoderen, maar ook om te laten zien dat zij evengoed in staat was de Europese instrumenten te hanteren. Voor de Nederlanders was het daarom belangrijk grenzen te stellen zodanig dat muziek - hoe harmonieus deze ook mocht zijn - de koloniale hiërarchie nooit overstemde.¹⁸

De tropentournee van Willy Derby werd in de jaren 1930 als een bedreiging gezien. Zowel Nederlandse als Indonesische nationalisten vreesden namelijk de import van westerse ‘kitsch’

---

¹³ Ernst Groenevelt en Fokko Mees, *Herinneringen aan de eerste telefoongesprekken tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië in MCMXXVIII* ('s-Gravenhage 1928).

¹⁴ *De courant. Het nieuws van den dag*, 29 april 1931. Het Indische repertoire was samengesteld door de dichter Ferry. *De locomotief*, 14 april 1931; *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, 27 mei 1931. Zie voor overzeese luisteraars: *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, 25 maart 1931.

¹⁵ Miriam L. Brenner, ‘Drummers of the Sultan of Buton: the lasting influence of the Dutch East India Company on local music traditions’, in: Barendregt, *Recollecting*, 109-128.

¹⁶ Derk Jansen, *Omwillen van een gezegend eiland: het leven van jhr. D.F. van Alphen tot 1816* (Westervoort 2001) 117.

¹⁷ Sumarsam, ‘Past and present issues of Javanese-European musical hybridity: *Gendhing Mares* and other hybrid genres’, in: Barendregt, *Recollecting*, 87-107.

¹⁸ Barendregt, ‘Listening’, 7-8; Jason Toynbee en Byron Dueck (reds.), *Migrating music* (Londen 2011).

door radio en grammofoon uit angst voor bezoedeling van ‘klassiek’ Europese of inheems ‘traditionele’ muziek.¹⁹ Een populaire en hybride muziekvorm zoals *krontjong* - ritmische gitaar en vioolmuziek - kon in de hogere kringen, zowel de Indonesische als de Nederlandse, op weinig sympathie rekenen. Het *Indo-Europeesch Verbond* veroordeelde *krontjong* als te ‘indonesianized’ en Nederlandse critici vanwege het hybride karakter.²⁰ De ontvangst van volkszanger Derby in gouvernementsstad Batavia stond dan ook in schril contrast met zijn Haagse uitgeleide: halflege zalen, lauwe recensies en vileine reflecties in de conservatief-autoritaire kranten waren zijn deel.²¹ Het geestelijk klimaat deugde niet voor zijn genre omdat het de koloniale hiërarchie zou ondermijnen.²²

Wij voelen geen sikkepit voor volkskunst, want er is geen volk in de tropen. Onze maatschappij bestaat uit dames en heeren, een selecte bovenlaag van aristocraten. [...] Hiermee is verklaard waarom Willy Derby niet in de stijve hoofdstad past en Batavia niet bij hem. Hij treedt niet op voor den Kunstkring, en daardoor is hij eigenlijk reeds veroordeeld.²³

Buiten Batavia wachtten Derby en zijn programma van ‘luchtige en vrolijke liedjes’ echter een warm ontvangst.²⁴ In Jogjakarta zong zijn publiek in de Sociëteit enthousiast mee met het Hollands repertoire, behalve bij ‘Hallo, Bandoeng!’ toen ‘het publiek stil en geboeid toeluisterde’.²⁵ Daarnaast trad Derby op tijdens festivals waar ook *krontjong* en jazz-muziek op het programma stonden. Het publiek smulde van zijn optredens en extra avonden werden ingelast waarop Derby verzoekjes inwilligde. ‘Maakt dus uw verlanglijstje maar gereed,’ schreef het *Handelsblad*.²⁶ Door dit enthousiasme in de buitengewesten heroverwogen de lokale Kunstkringbesturen hun afwijzing van de zanger, waarschijnlijk om ook op muzikaal gebied de rangen gesloten te houden. In Soerabaja toog de lokale fine fleur naar het openluchttheater, ‘[v]rij zich voelend van allerlei kunstopvattingen, die ook wel eens drukken kunnen’.²⁷ Het publiek verwachtte geen hoge kunst, zelfs geen klein-kunst en zong verrassend makkelijk mee met Derbys zinloze refreinen van ‘djieng-tikketakke-boem’, ‘koekoek’ en ‘tralala’.²⁸ Bewondering was er zelfs voor zijn rijmvaardigheid teksten ‘te flansen’ op de muziek van een van de moeilijkste rhapsodies Hongroise van Liszt of de bekende aria uit de *Barbier van Sevilla*.²⁹

---

¹⁹ Barendregt, ‘Listening’, 12.

²⁰ Lutgard Mutsaers, “Barat Ketemu Timur”: Cross-cultural encounters and the making of early kroncong history’, in: Barendregt, *Recollecting*, 259-279, aldaar 275.

²¹ *De Indische courant*, 13 juni 1931.

²² *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, 1 juni 1931.

²³ *De Indische courant*, 13 juni 1931.

²⁴ *De koerier*, 1 juli 1931; *Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indie*, 23 juli 1931; *Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië*, 27 juli 1931; *Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië*, 7 augustus 1931.

²⁵ *De locomotief*, 17 augustus 1931.

²⁶ *Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië*, 7 augustus 1931.

²⁷ *Soerabaijasch handelsblad*, 14 september 1931.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *De Indische courant*, 14 september 1931.

Derby dankte zijn succesvolle tournee aan de techniek van Radio Kootwijk en daarom was het passend om zijn stem vanuit Bandoeng naar Nederland terug te zenden. Een luisteraar zette de muzikale uitwisseling die zo tot stand kwam treffend op rijm.

Derby had nooit kunnen dromen,
Dat de Oost hem nog eens vroeg;
En 't vernuft z'n stem uit Bandoeng,
Weer terug naar Holland droeg. [...]

't Ging als een loopend vuur:
Derby zingt ons toe uit Bandoeng,
Als 't klokje wijst drie uur.
Heel ons Holland heeft geluisterd,
Wonderlijk die radio...
Willy Derby onze hulde,
Maar niet 't minst de KRO.³⁰

Het valt buiten het bestek van deze bijdrage om na te gaan of Derby voldaan heeft aan de verwachting van *de Indische courant* om zijn Indische ervaring in Nederland te delen in nieuw volks repertoire.³¹ De tournee van Derby en de plaats van zijn lied in de Nederlandse muziekgeschiedenis tonen desalniettemin aan dat met de intrede van radio en grammofoon en een moderne artiestencultuur als zodanig, de impact van Radio Kootwijk op de Nederlandse cultuur verder ging dan de activiteiten van het station zelf.

Voor nu is belangrijk dat de luisteraar in Nederland muziek uit de kolonie waardeerde. Zo meldde *De radiogids* de tijden en frequentie waarop vanuit Bandoeng concertuitzendingen te horen waren en grammofoonmuziek van de Nederlands-Indische zender PMB.³² Een deel van deze concertuitzendingen zal bestaan hebben uit 'Indische composities', waarvoor de aandacht in Nederland ironisch genoeg groter was dan in Nederlands-Indië zelf.³³ Het werk van de op Sumatra geboren componist Fred Belloni voldeed vooral aan het beeld dat Nederlanders hadden van de kolonie passend bij de school van *Mooi Indië*. De toonladders van de gamelang inspireerden zijn composities die uitgevoerd werden met Westerse instrumenten.³⁴ Vanaf 1916 tot aan de onafhankelijkheidsoorlog bestond in Nederland het fenomeen van de *Indische Avond* waar voornamelijk studenten uit Java aspecten uit de hofcultuur vertoonden voor publiek in theaters, hotels en galerieën.³⁵

Belloni's instrumentale 'Langs Java's stranden' was hoogstwaarschijnlijk niet het Indische nummer dat de Nederlandse katholieke jeugd bestelde met een telefoontje naar radio Holland

---

³⁰ *Algemeen handelsblad voor Nederlands-Indië*, 7 augustus 1931.

³¹ *De Indische courant*, 11 december 1931.

³² *De radiogids*, 19 juli 1930.

³³ Barendregt, 'Listening', 11.

³⁴ Matthew Isaac Cohen, 'Indonesian performing arts in the Netherlands, 1913-1944', in: Barendregt, *Recollecting*, 231-258, aldaar 254.

³⁵ Cohen, 'Indonesian performing arts', 239-241.

in 1938. Bekende krontjong liederen zoals het satirische ‘Terang boelan’ of het Maleis-Nederlandse kinderlied ‘De klapperboom marsch’ liggen meer voor de hand.³⁶ De Indische Avonden gingen zelfs door tijdens de Duitse en Japanse bezetting; het Nederlandse publiek verlangde meteen nostalgisch terug naar ‘ons Indië’.³⁷ Vanwege de gescheiden programmeringen voor Europese en inheemse luisteraars was de kans echter klein dat de Nederlandse jeugd via de antennes van Radio Kootwijk kennis heeft gemaakt met de lokale populaire muziek opgenomen in Nederlands-Indië.³⁸ De lokale muziek, de radiostadions en de optredens van de studenten tijdens de Indische Avonden waren echter kanalen voor de verspreiding van Indonesisch nationalisme. De onafhankelijkheid van Indonesië in 1949 bracht een gedwongen migratie op gang van Indo-Europeanen die zich niet gehoord voelden in favorieten van oud-Indiëgangers als ‘Schoon ver van u’. Vooral de jongeren onder hen gaven de voorkeur aan de ruigere klanken van de Indo rock, de eerste Europese rock-and-roll stijl, tot ontsteltenis van de Nederlandse samenleving en een deel van de Indische gemeenschap die liever geruisloos integreerde.³⁹

Een vals soort nostalgie?

‘Lange Gerrit’ was de antenne van Radio Kootwijk die na de Tweede Wereldoorlog werd hersteld en uitgerust voor radioverkeer met Suriname en de Antillen. Via die koloniën bleven de muzikale banden met Azië evenwel bestaan. Op muzikaal gebied oriënteerden de nazaten van de contractarbeiders uit Brits-Indië en Java zich namelijk op de herkomstgebieden van hun voorouders in plaats van op Suriname.⁴⁰ Daarnaast beleefde Nederland in de jaren 1970 een heropleving van de krontjong met als doel het genre opnieuw als Indo-muziek te claimen.⁴¹ Beide ontwikkelingen werden commercieel uitgebaat door festivals in zowel de Caraïben als Nederland, zoals de Pasar Alam in Willemstad en de nog altijd bestaande Pasar Malam Tong-Tong/Besar (Tong Tong Fair) in Den Haag. De Curaçaose krant *Amigoe* legde aan de lezers uit dat ‘[e]venals in Indonesië gebruikelijk is, zal op deze Pasar Malam [...] voldoende te eten, drinken en praten zijn’.⁴²

Een van de muzikale ‘smaakmakers’ was de in Soerabaja geboren zangeres Wieteke van Dort. Zij scoorde in 1978 met haar album *Weerzien met Indië* een hit in Nederland, Indonesië én de Caraïben zoals blijkt uit verschillende uitnodigingen.⁴³ Door Van Dorts cover van Derbys ‘Hallo Bandoeng’ werd het levenslied definitief opgenomen in het collectieve geheugen. Daarnaast zong zij als Tante Lien ‘zo verrukkelijk in het petjok (Indisch dialect)’.⁴⁴ Toch riep dit succes kritische vragen op, bijvoorbeeld van een Fries dagblad. Haar plaat, instituten als de Pasar Malam en de Indische Clubs, was dat ‘niet een geforceerd in stand

---

³⁶ Mutsaers, “Barat Ketemu Timur”, 266.

³⁷ Cohen, ‘Indonesian performing arts’, 248 en 255-257.

³⁸ Jennifer Lindsay, ‘Private radio and local identities in Indonesia’ *Language and Media* 64 (1997) 105-123, aldaar 108.

³⁹ Lizzy van Leeuwen, *Ons Indisch erfgoed. Zestig jaar strijd om cultuur en identiteit* (Amsterdam 2008) 78-94.

⁴⁰ Barendregt, ‘Listening’, 22.

⁴¹ Mutsaers, “Barat Ketemu Timur”, 260.

⁴² *Amigoe*, 2 maart 1991.

⁴³ *De Telegraaf*, 24 april 1980.

⁴⁴ *Leeuwarder courant*, 7 augustus 1978.

houden van heimweegevoelens, een vals soort nostalgie?’⁴⁵ Opvallend genoeg heeft Van Dorts antwoord op deze vraag geen invloed gehad op de latere optredens in Suriname of Curaçao.

[W]ij Indische mensen hebben nu eenmaal een gezamenlijk verleden en gezamenlijke interessen. Er is trouwens ook iets ondefinieerbaars, iets wat Nederlanders uit de West of uit Afrika niet kennen, dat mensen uit Indië samenbindt. [...] Het is overigens een opmerkelijk feit, dat bijna iedere totokker (volbloed Hollander, red.) aan dat land verknocht raakt wanneer hij er een keer is geweest.⁴⁶

De verknochtheid van Nederlanders aan de koloniën in het algemeen bleek niet veel later bij de sloop van Lange Gerrit in 1980. Pogingen om de markante mast als technisch monument te handhaven, of als laatste herinnering aan het kolonialisme, liepen op niets uit: de onderhoudskosten bleken te hoog. Op de ochtend van de sloop zou ‘Hallo Bandoeng’, dat ‘gouden lied’ van Willy Derby nog eenmaal over de Veluwe heide galmen meldde *Het vrije volk*.⁴⁷ Inmiddels is Radio Kootwijk een Rijksmonumenten dat - met meer aandacht van historici voor de invloed van muziek - kan uitgroeien tot een klankkast van het Nederlands koloniaal verleden. Nu is het een geliefde bestemming voor dagjesmensen, zoals de *Volkskrant*-columniste Sylvia Witteman en haar drie puberende koters:

Tip: “Hallo Bandoeng” zingen. [...] Uitleggen wie Willy Derby was. Uitleggen wat onze koloniën waren, dat we ons daar niet netjes gedragen hebben, en dat we desondanks die heerlijke bamiballen aan die lieve mensen te danken hebben.⁴⁸

---

⁴⁵ *Leeuwarder courant*, 7 augustus 1978. Zie ook: Van Leeuwen, *Ons Indisch erfgoed*, 125-138.

⁴⁶ *Leeuwarder courant*, 7 augustus 1978.

⁴⁷ *Het vrije volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 19 maart 1980.

⁴⁸ *de Volkskrant*, 3 mei 2021.